

III

NOVA IZDANJA //  
NEWLY PUBLISHED

Selma ISIĆ

Arhiv Tuzlanskog kantona

selmaistic@yahoo.com

UDK/UDC: 930.25(2-9) (497.6) (082)

**“ARHIVSKA GRAĐA VJERSKIH ZAJEDNICA”,  
Zbornik radova, Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog  
kantona, Institut za društvena i religijska istraživanja u Tuzli,  
Tuzla 2020, 129 str.**

Stručna i naučna javnost u Tuzlanskom kantonu i Bosni i Hercegovini je od 2020. godine bogatija za jednu stručnu publikaciju, koja donosi niz novih saznanja i razmišljanja na temu arhivske građe vjerskih zajednica. Riječ je o Zborniku radova *Arhivska građa vjerskih zajednica* koji je objavljen u izdanju Društva arhivskih



zaposlenika Tuzlanskog kantona i Instituta za društvena i religijska istraživanja u Tuzli. U Zborniku su publikovani radovi koji su predstavljeni i izloženi na Okruglom stolu na temu „Arhivska građa vjerskih zajednica: stanje, značaj i zaštita“ koji je održan u Tuzli 30. marta 2019. godine

Publikacija je objavljena početkom 2020. godine i ima slijedeću strukturu: *Uvodna i pozdravna izlaganja, Članci, Prikazi, Prilozi i fotografije*. U okviru rubrike *Uvodna i pozdravna izlaganja* objavljena su pozdravna obraćanja direktora Instituta za društvena i religijska istraživanja, dr. sc. Šefke Sulejmanovića i predsjednice Društva arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona, Hatidže Fetahagić.

U okviru rubrike *Članci*, objavljeno je osam radova istaknutih arhivskih stručnjaka i naučnih radnika iz oblasti arhivistike, informacijskih tehnologija i historiografije iz Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine i to:

Prof. dr. Sead Selimović je u radu *Značaj historijskih izvora koji nastaju u radu vjerskih zajednica za istraživanje savremene historije Bosne i Hercegovine* istakao činjenicu raznovrsnosti izvora (pisani izvori, novine, audio zapisi, fotografije i slike, video zapisi, elektronski izvori) koji nastaju u radu vjerskih zajednica, te naglasio njihov značaj za istraživanje savremene historije Bosne i Hercegovine. Kako autor

ističe tradicionalni – pisani historijski izvori, kao najvažniji za istraživače savremene historije, dugo vremena su smatrani za jedino važne, što je dovelo do sužavanja prostora historijskog istraživanja. Nakon što je navedeno podvrgnuto historijskoj kritici, ta se praksa napušta, pa se u historijskim istraživanjima sve više koriste i druge vrste izvora. Bez korištenja štampanih, audio-vizuelnih, te elektronskih izvora koji nastaju radom vjerskih zajednica nemoguće je izučavati i pisati o savremenoj historiji Bosne i Hercegovine. Naravno preduvjet za bilo kakva istraživanja je dobra sačuvanost arhivske građe vjerskih zajednica i njena dostupnost istraživačima.

Doc. dr. Dražen Kušen je kroz prilog *Stanje, vrijednost i zaštita vjerskih arhiva u Hrvatskoj – stručna i politička perspektiva*, dao svoj pogled na navedeno pitanje. Naglasio je da se tu radi o specifičnostima vjerskih zajednica s tradicijom i razvijenom administracijom koje stvaraju i čuvaju specifičnu arhivsku građu. U radu je prvo dat stručni pogled na problematiku posebno zaštitu i obradu arhivske građe, kao i analizu najznačajnijih izvora i njihove primjene. Vjerski arhivi u Hrvatskoj su predstavljeni, prije svega, kao integralni baštinski dio arhiva uopšte, pa tek onda kroz djelovanje arhivske službe i brige za arhivsku građu. U radu se posebno ističe politički pogled na navedenu problematiku, kao i koraci političke zajednice u pravcu vrednovanja i zaštite arhivske građe vjerskih ustanova, u cilju što boljeg djelovanja arhivske struke, ali i samih vjerskih zajednica. Autor ističe i problematiku manjka stručnog osoblja koje bi moglo odgovoriti na sve zahtjeve i potrebu zaštite i korištenja arhivske građe.

Milena Popović Subić je dala pregled *Arhivske građe vjerskih zajednica u Vojvodini*. Obrazložena je pravni temelj za djelovanje vjerskih zajednica na teritoriju Autonomne pokrajine Vojvodina, te prikazani arhivski fondovi i zbirke vjerske provenijencije i sadržaja koje se čuvaju u Arhivu Vojvodine. U radu je dat osvrt na Vodič za crkveni materijal u Vojvodini koji je objavljen u 11 tomova. U istom su date neke osnovne informacije o arhivskoj građi. Autorica ističe da nakon navedenog svobuhvatnog popisa nije bilo kontinuiranog rada na zaštiti arhivske građe vjerskih zajednica.

Dr. sc. Šefko Sulejmanović i Muhamed Hodžić, u zajedničkom radu, analizirali su *Kratak pregled arhivske građe Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini – stanje, značaj i sređenost*. Autori su istakli da navedena građa do sada nije imala odgovarajuću tehničku zaštitu, niti je na adekvatan način arhivistički sređena. Arhiv Islamske zajednice koji je organizaciona jedinica Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, je jedina specijalizovana služba koja se bavi čuvanjem i obradom arhivske građe Islamske zajednice. U radu je predstavljena arhivska građa koja je nastala u oficijelnom radu organa navedene ustanove, te su date neke osnovne naznake njenog stanja, značaja i sređenosti. Naznačeno je da je veliki dio arhivske građe Islamske zajednice uništen uslijed ratnih razaranja, ali i neuslovnog čuvanja, pa i neadekvatne brige samog imaoca građe, posebno na lokalnom nivou. Autori su izrazili očekivanje organiziranijeg rada Islamske zajednice po ovom pitanju, na svim nivoima, gdje po njihovim riječima postoji dobra volja, ali i sve izglednije stručne i materijalne pretpostavke.

Fra Franjo Ninić u radu *Arhivarstvo franjevacca Bosne Srebrene u Bosni i Hercegovini, Provinciji Bosni Srebrenoj i Tuzli* prikazuje arhivsko blago kojeg posjeduje Franjevačka provincija Bosna Srebrena, njezina tri najznačajnija samostana (Fojnica, Kreševo i Kraljeva Sutjeska) i Franjevački samostan u Tuzli. Rad je baziran na informacijama samostanskih arhiva i internet stranice Provincije Bosne Srebrene, i preglednog je karaktera. Budući da se o značaju arhivske građe franjevačkih samostana u Fojnici, Kreševu i Kraljevoj Sutjesci već po nešto zna, ovdje je posebno potrebno istaknuti značaj autora na upoznavanju šire zajednice sa arhivskom građom Franjevačkog samostana u Tuzli. Autor je za istu utvrdio da je nerazvrstana ukoliko se upoređuje sa ostalom samostanskom građom, ali je dao jedan prikaz vrste te građe i njenog stanja po mjestu njena smještaja.

Mr. sc. Dženan Rahmanović predstavio je prilog *Arhivska građa Medžlisa Islamske zajednice Tuzla – status i perspektive*. U radu je istaknuto mjesto koje Medžlis Tuzla zauzima u organizacionoj strukturi Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te njegove nadležnosti i u skladu s tim vrste arhivske građe koju isti stvara i čuva. U radu je predstavljena struktura i perspektiva arhivske građe Medžlisa, te posebna pažnja posvećena dokumentu Vakufnama Gazi Turali-bega koja datira iz 1572. godine i jedini je sačuvani dokument iz tog perioda. Pored toga autor je u radu istakao potrebu bolje zaštite arhivske građe navedene Ustanove, ali i istakao da ta briga mora biti podijeljena sa drugim stručnim institucijama u društvu, kako bi se obezbijedila pravilna zaštita arhivske građe za buduće generacije.

Mr. sc. Omer Zulić je u radu *Arhivska građa vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini – specifičnosti i značaj saradnje sa arhivima* ukazao na potrebu bolje saradnje vjerskih ustanova i arhiva u cilju ostvarivanja boljeg uređenja i bolje zaštite arhivske građe istih. Autor ističe značaj arhivske građe vjerskih zajednica, te napominje da je ista nezaobilazna u istraživanju historije vjerskih prilika i dešavanja na određenom području, kulturnih dešavanja, obrazovnih procesa i aktivnosti, humanitarnog rada i sl. Budući da nadležni arhivi ne vrše nadzor nad stvaraočima i imaočima arhivske građe vjerske provenijencije smatra da se arhivskoj građi ne poklanja dovoljno pažnje, kao ni potrebna stručna, ni institucionalna pažnja. Radom pokušava da aktuelizira značaj arhivske građe vjerskih zajednica, ali i potrebu bliže saradnje vjerskih zajednica sa arhivima u cilju razmjene znanja i iskustva i ostvarivanja bolje zaštite arhivske građe. Po autorovom mišljenju arhivi u Bosni i Hercegovini bi trebali vršiti stručni nadzor nad arhivskom građom vjerskih zajednica, na način da to ne bi umanjilo proklamovane slobode vjerskih zajednica, nego bi to dovelo do bolje saradnje i bolje zaštite arhivske građe.

Mr. Jasmin Jajčević i Adnan Tinjić su kroz rad *Zaštita arhivske građe vjerskih zajednica* dali osvrt na značaj navedene arhivske građe ističući njen karakter i šire društveno značenje koje ista ima. Iako nastaje i čuva se u okviru vjerske zajednice, te u najvećoj mjeri služi potrebama same zajednice, ona je i svjedočanstvo od najšireg značaja, pa je po autorima i sam aspekt zaštite iste veoma slojevit. S tim u vezi autori u radu iznose osnovne podatke kako i na koji način treba zaštititi arhivsku građu

vjerskih zajednica, kako onu tradicionalnu, tako i onu nastalu na novim nosiocima informacija. U skladu s tim iznose i određene prijedloge i pravce djelovanja u cilju unapređenja zaštite arhivske građe. Posebnu pažnju autori su posvetili i nedostatku adekvatnog stručnog kadra koje radi sa arhivskom građom vjerskih zajednica, te na potrebi promjene takvog stanja u Bosni i Hercegovini.

U okviru rubrike *Prikazi*, kolega Adnan Tinjić je predstavio knjigu *Arhivi vjerskih zajednica u sjevernoj Hrvatskoj – razvoj, tipologija, sadržajni značaj*, autora Dražena Kušena, koja je objavljena u izdanju Državnog arhiva u Osijeku, 2018. godine na 336 strana. Navedena publikacija nastala je na osnovu autorovog doktorskog rada, a teorijski i praktično pristupa arhivskoj problematici vjerskih ustanova u Hrvatskoj. Polazi od makroperspektive sveobuhvatnog arhiva i seže do mikroperspektive koja tretira posebnosti pojedinih cjelina i vrsta arhivske građe na navedenom području. Autor je analizom obuhvatio arhivsku građu niza vjerskih zajednica: Katoličke crkve, Srpske pravoslavne crkve, Židovske vjerske zajednice, Islamske vjerske zajednice, Reformirane crkve, Evangelističke crkve i dr.

U okviru rubrike *Prilozi i fotografije* dat je plakat i program okruglog stola „Arhivska građa vjerskih zajednica: stanje, značaj i zaštita“, te nekoliko fotografija koje prate održavanje okruglog stola.

Iz svega navedenog i na osnovu predstavljenog sadržaja *Zbornika* vidljivo je da se radi o jedinstvenoj publikaciji, koja tretira problematiku koja nije često u žiži interesovanja šire društvene javnosti i koja je napravedno zapostavljena, što u konačnici daje na značaju samoj publikaciji. Sve navedeno je potvrda da je publikovanje *Zbornika* opravdano i da je isti bitan kako za stručnu, naučnu, tako i širu zajednicu.